

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Ірина Цєпова

1

КЛАС

ЧАСТИНА 1

УКРАЇНСЬКА МОВА БУКВАР

Проект підручника видавництва "Ранок"

**Державний
Прапор
України**

**Державний
Герб України**

Державний Гімн України

Слова Павла Чубинського

Музика Михайла Вербицького

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Ірина Цєпова

«УКРАЇНСЬКА МОВА. БУКВАР»

підручник для 1 класу закладів загальної середньої освіти

(у 2-х частинах)

Частина 1

Видавництво «Ранок»

2025

Проект підручника видавництва "Ранок"

Створено відповідно до Типової
освітньої програми, розробленої
під керівництвом О. Я. Савченко

Ірина Цєпова

УКРАЇНЬКА МОВА БУКВАР

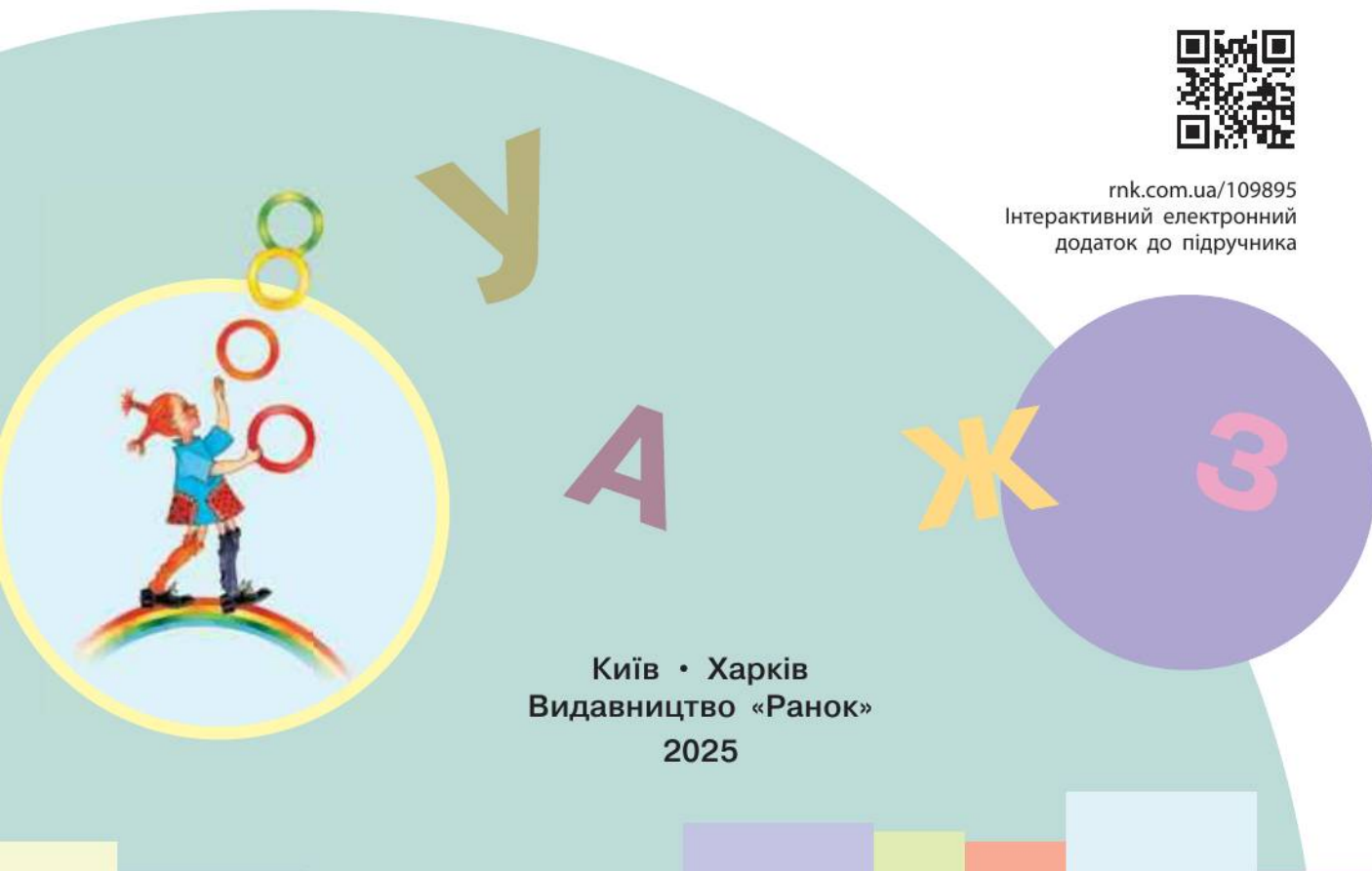
Підручник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

rnk.com.ua/109895
Інтерактивний електронний
додаток до підручника

Київ • Харків
Видавництво «Ранок»
2025

УДК 811.161.2:028.1(075.2)
Ц40

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2025 № 345)

Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко

Цепова І. В.

Ц40 Українська мова. Буквар : підруч. для 1 кл. закл. загал.
серед. освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. / І. В. Цепова. — Х. : Вид-
во «Ранок», 2025.

УДК 811.161.2:028.1(075.2)

© Цепова І. В., 2025
© Кридченко Н. В., ілюстрації, 2025
© Таня Плиско, ілюстрації, 2025
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2025

Любий друже/люба подруго!

Підручник допоможе тобі навчитися читати.
Ти дізнаєшся багато нового і цікавого про все,
що тебе оточує.

Умовні позначення

послухай запитання,
дай відповідь

прочитай самостійно

прочитай, що зможеш (читає
той/та, хто знає всі букви)

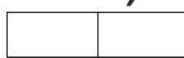
театралізуй

досліджуй медіа

— схема речення

— складова схема слова

— голосний звук

— приголосний твердий звук

— приголосний м'який звук

Державний Гімн України

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Послухай Гімн України.

У

А

К

Н

Р

А

ї

В житті зробив ти свій перший крок,
Сьогодні в школу йдеш на урок.
А що ідеш ти, то робиш кроки,
Отак і вийдеш у світ широкий.

Дмитро Білоус

Які мови ти знаєш?

Скільки, на твою думку, є мов у світі?

Що робить учителька? Чим займаються діти?

Попрацюйте в парах. Розкажіть за малюнками про життя у школі.

Як відпочивають діти після уроку? Розкажи.

Яким видом мовлення користуються діти?

Чи цікаво дітям слухати однокласницю?
Як ти вважаєш, чому?

Упізнай скоромовки за малюнками. Влаштуй
конкурс скоромовників.

Упізнай і відтвори настрій.

Розкажи казку за малюнками. Що було спочатку? Що трапилося потім? Чим усе закінчилося?

— — .

— — .

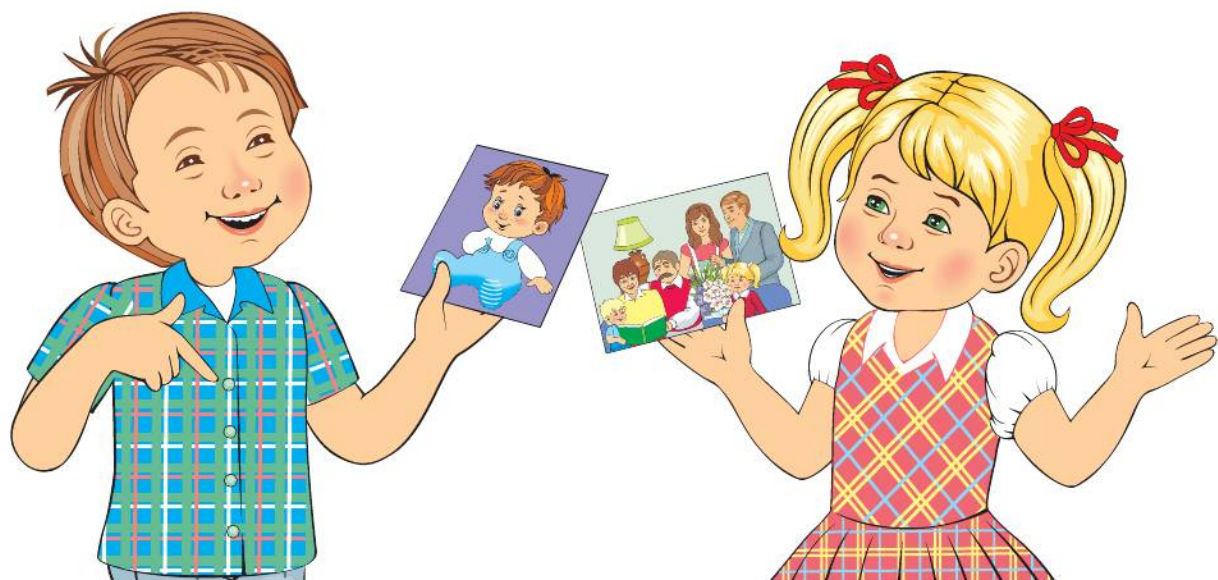
Як треба розмовляти, щоб не заважати гравцям у шахи?

Якою грою захоплені діти? Як можна і треба говорити, підтримуючи гравців?

_____ — _____ — _____.

_____ —

... — _____ — _____.

_____ — ... — _____.

_____ — ... !

Хто? Що?

 — .

Що робить? Що роблять?

—

—

— — .

— — .

—

— — .

— — .

Який? Яка? Яке? Які?

— — .

—

—

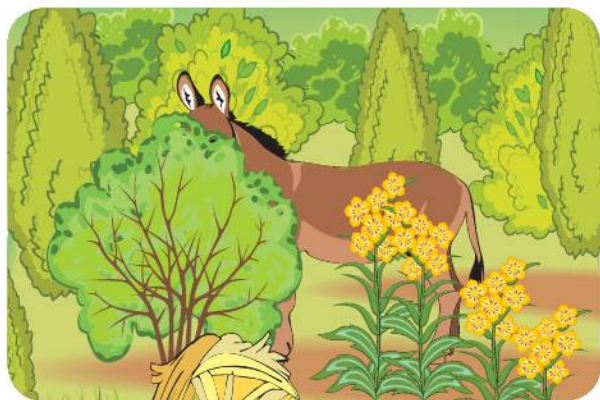
—

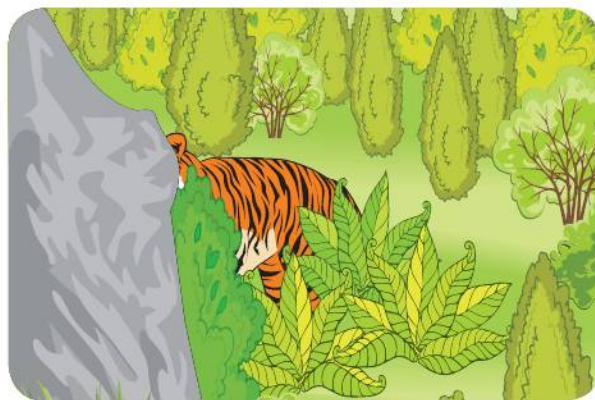
—

— — .

—

—

Слова-помічники

— —

— —

— —

— —

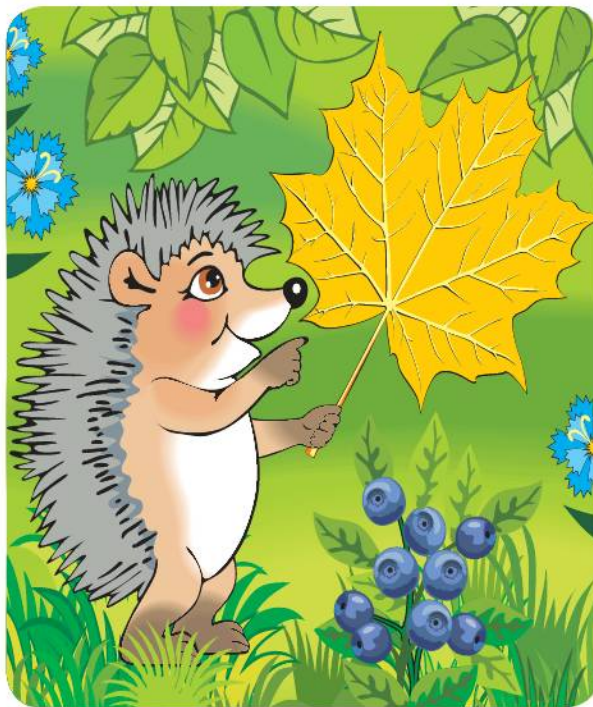
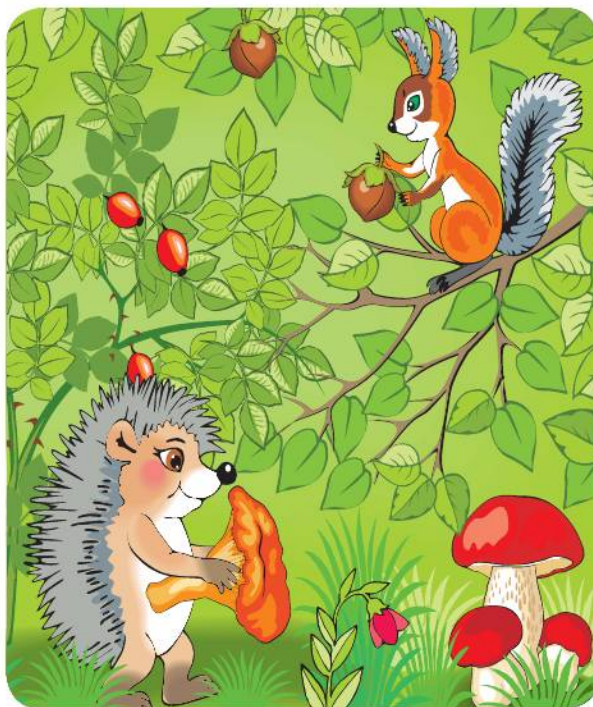

— —

— —

Телеграма осені

Розкажи сусіду чи сусідці по парті казку «Телеграма осені».

Скористайся малюнками до тексту.

Склад. Поділ слова на склади

! ! !

Наголошений склад

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--

--	--

--	--	--

--	--	--

Мовні і немовні звуки

_____ — _____ .

_____ / _____

_____ / _____

_____ / _____

_____ / _____

Звуки мовлення

--	--

--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--

Голосні і приголосні звуки

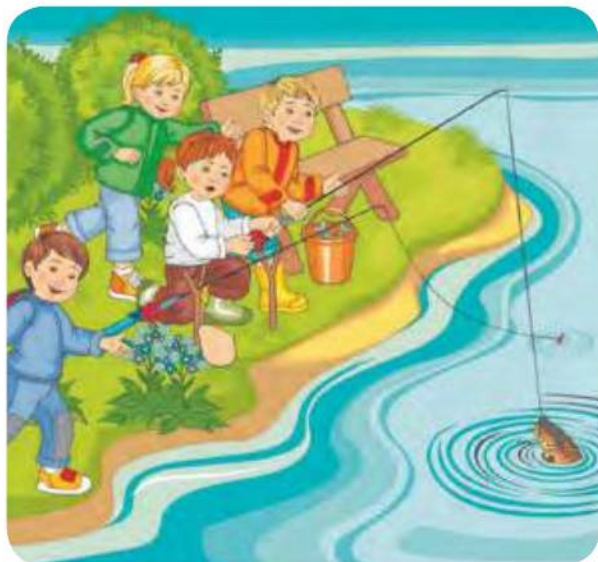
□ — □ — □ — □ .

?

□ • □

?,
—

?,
—

?,
—

— · — · —

— — · — ·

· — · — · —

?,
? — — ?

?,
? — — — — ?

?,
? — — — — ?

Тверді і м'які приголосні звуки

— □ □

— □ □

— □ □

— • — — •

= □ □

= □ □

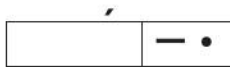
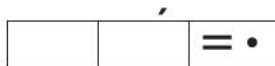

= □ □

= • — — •

Звуковий аналіз слів

--	--	--

	— • —
--	-------

	— •	
--	-----	--

— •		
-----	--	--

--	--

--	--

--	--

--	--	--

— — •	
-------	--

	— • =
--	-------

— •		
-----	--	--

	= • =
--	-------

— •		
-----	--	--

— •			
-----	--	--	--

Звуковий аналіз слів

□ — □ — □ — □ .

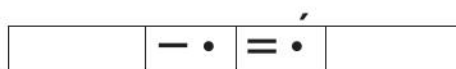
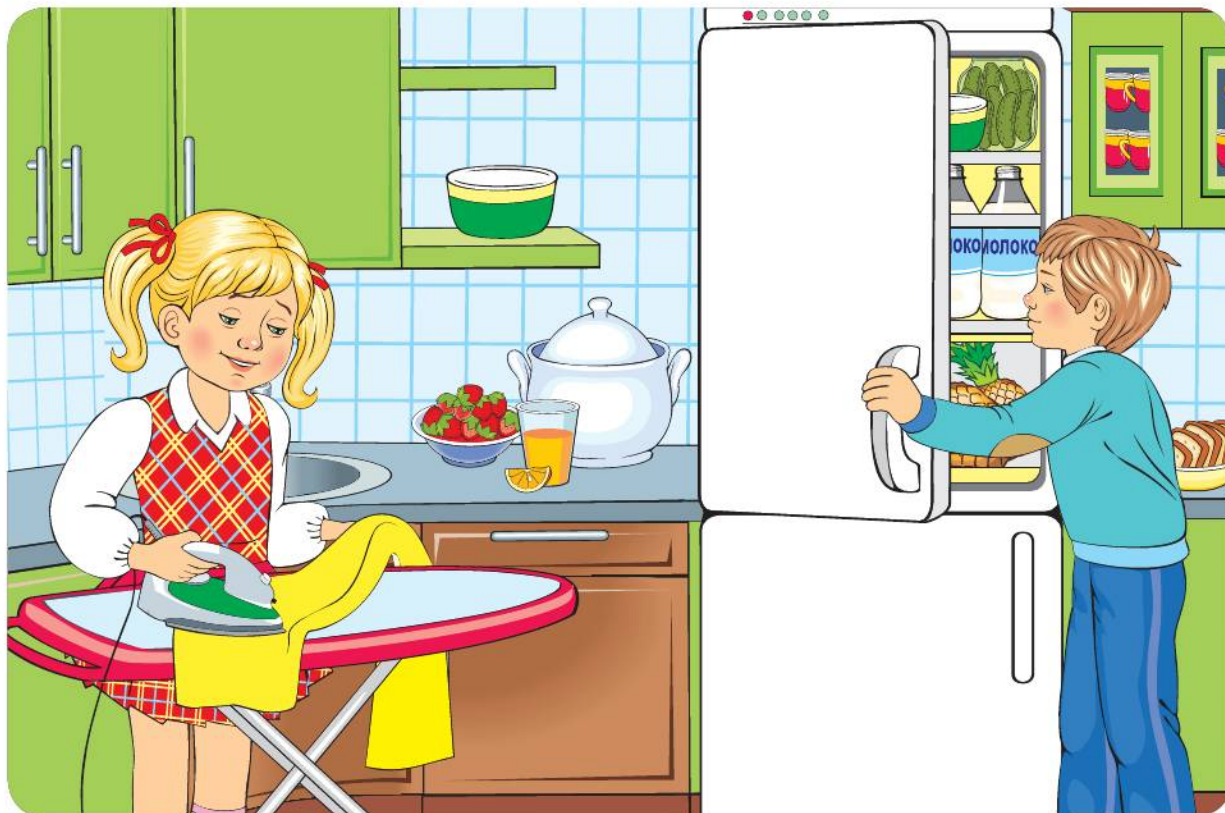
— • — — •

— • —

— — • — •

— • = — • —

Aa

Упізнай слова за схемами.

-

.

-

=

.

=

-

.

-

-

.

=

-

.

-

a

-

á

-

a

-

.

=

-

.

-

a

-

a

-

á

-

Прочитай із різним настроєм.

— А-а-а. А-а-а.

Склади речення.

— А-а-а!

, а

.

, а

.

А-а-а, котиків два,
Сірі-білі обидва.
Один пішов по миші,
Другий дитя колише.
— А-а-а.

З народного

Послухай колискову. Ніжно проспівай перший куплет.

Яя

_____.

Упізнай слова за схемами.

— • — • = • '

— • — • = • '

— • — • = • '

= Я — • —

— • — • = Я

— • — • = Я

Назві імена дітей за схемами.

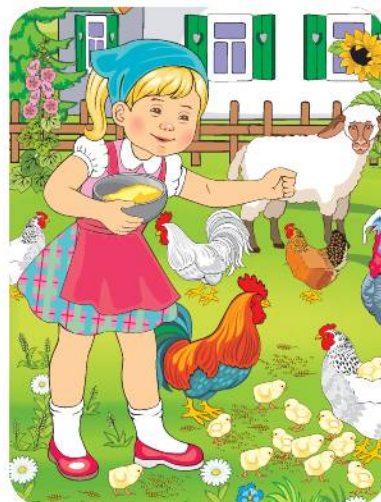
•́ = я

—а́́ = я

—•́́ = я

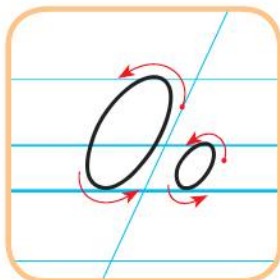
—а́́ = я

Ля-ля, ля-ля — доглядали ми теля.
Ня-ня, ня-ня — напоїли ми коня.
Ся-ся, ся-ся — годували порося.

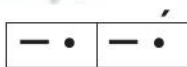
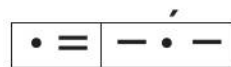
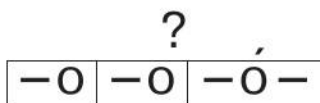

По травиці Оля йшла —
Оля гусочок пасла.

Хлопчик Толя — молодець,
Доглядає він овець.

Упізнай слова за схемами.

Прочитай із різним настроєм.

— О!

— О-о-о!

— О-о-о...

— О-о-о!

Сонечко зійшло.

— О-о-о!

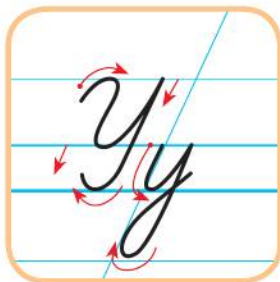
Вмилося воно.

— О-о-о!

Яєчко одно...
Знесла курочка
чорненька,
Знайшла дівчинка
маленька.

Марійка Підгірянка

Упізнай слова за схемами.

-ú --а

-ú -а

о -у =я -.

Склади речення.

у

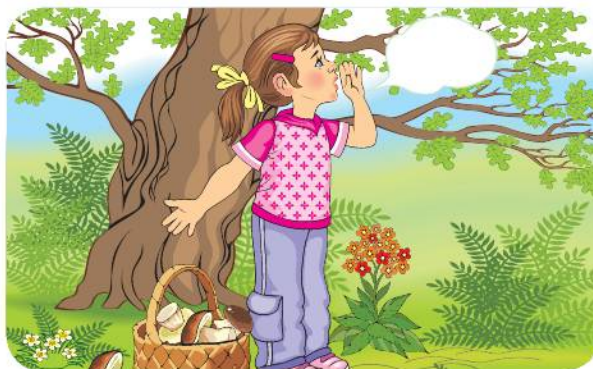
у

Прочитай із різним настроєм.

— У-у-у!

— Ау-у-у!

— У-у-у...

Страшно вовчику
в ліску,
Тож і виє лячно:
— У-у-у!

Паровоз гудок подав:
— У-у-у! У-у-у!
І по колії помчав:
— У-у-у! У-у-у!

	!				
--	---	--	--	--	--

Упізнай слова за схемами.

-	=	.	-
---	---	---	---

=	.	-	.	-
---	---	---	---	---

=	.	-	-	-	.
---	---	---	---	---	---

=	ю	-	-	а	-
---	---	---	---	---	---

-	а	=	ю	-	о	-
---	---	---	---	---	---	---

-	а	-	.	=	ю	-
---	---	---	---	---	---	---

у — ? — ю

— •	= •	— •
-----	-----	-----

— •	— •	— •
-----	-----	-----

— • —	— = • —
-------	---------

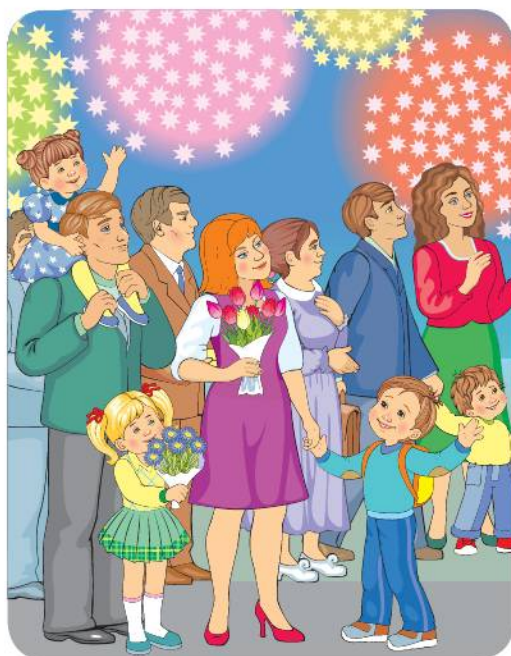
— • —	— •	— •
-------	-----	-----

= •	— • =
-----	-------

— • — —

Тра-ля-ля! Тру-лю-лю!
Я усіх і все люблю.
Дуже весело мені
В ці святкові літні дні.
Мама — тут, і тато — тут,
На прогулянку ідуть.
Тато братика несе.
От і все!

Анатолій Костецький

--	--	--	--

Упізнай слова за схемами.

—	—	•	—	—	•
---	---	---	---	---	---

—	—	•	—	•	—	—	•	—
---	---	---	---	---	---	---	---	---

—	•	—	•	—	•
---	---	---	---	---	---

—	и	—	—
---	---	---	---

Один — багато

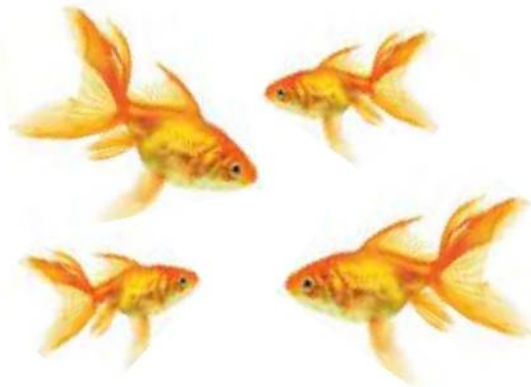
о — а́

о́ — и

— і́ — а

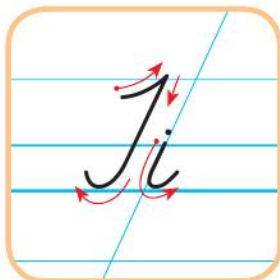
— і́ — и

Лили, лили, лили,
Пили, пили, пили,
Лили, лили діти.
Пили, пили квіти.
Виростали квіти.
Виростали й діти.

Варвара Гринько

□ — i — □ — □ .

Упізнай слова за схемами.

• — • —

— = • — — •

= • — • —

Склади речення.

i

— i — a — и .

В la-la і - • -і -и.

і

— la-la!

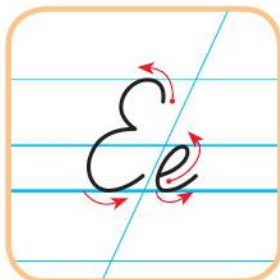
=і -а = • -о !

В ослика la-la іменіни. Вінні-Пух і П'ятачок привітали друга. А Сова подарувала la-la хвіст! І всі були раді.

- А-а-а! Котика нема.
- І-і-і! Спить він на печі.
- О-о-о! Не будить його.
- І-і-і! Тихо, мишки, всі!

Марійка Підгірянка

— — — ?

Упізнай слова за схемами.

— — —

— — — — —

— — — — —

— е о — а — —

— е — е — о —

— е — е — а — а

Склади речення.

і

—

-e	-é	-a
----	----	----

.

і

—

--a	-í
-----	----

.

Страус ему думав:
— Е-е-е!
Хто мене наздожене?

А, Я, И —
Перші букви три.
У, Ю, О —
Вивчив вже давно.
І та Е —
Добре буде все!
Тільки більше ще охоти
До науки, до роботи.

За Вірою Лебедовою

--	--	--	--

ар	ур	ир	ор	ер	ір
ара	уру	ири	оро	ере	ірі

Упізнай слова за схемами.

ро́	-и	-и
-----	----	----

ра́	-е=
-----	-----

-ро	=і́-	-и
-----	------	----

Нату зараз не пізнати —
Гарна зачіска у Нати.

ра — ро — ру — ри — ре — рі — ря — рю

ра — ра — ря — ра ру — рю — ру — ру
ри — ри — ри — рі ро — ро — ро — ре

Склади речення.

і

— -рі́ ла -и.

-ра-

Редька, ріпка та редиска,
Принтер, міксер і торшер,
Три морквини, крапка, риска.
Полічи-но, скільки Р?

За Ліною Біленькою

Mm

ма — мам — ама
мо — мом — омо
ме — мем — еме

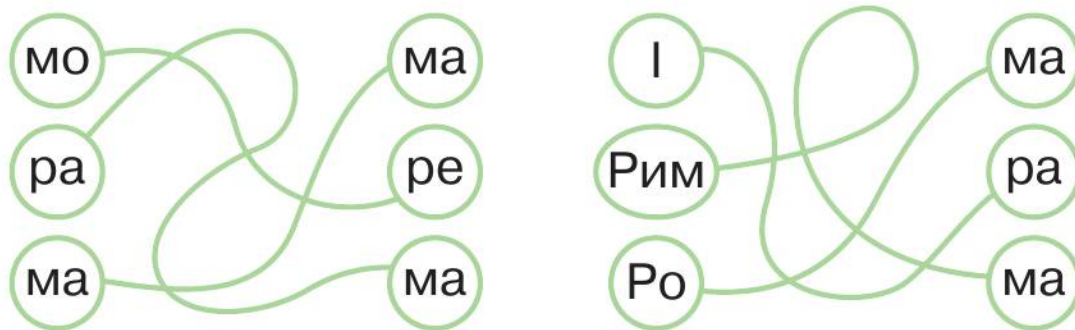
ми — мим — ими
му — мум — уму
мі — мім — імі

Рома робить раму.
Рома кличе маму:
— Подивися, мамо,
Яка гарна рама!

Анатолій Камінчук

Збери і прочитай слова.

ми мама море Мари□а Рома

У мами Рома і Мари□а.

Рома і Мари□а у морі.

Простелилось море нам до ніг.
Коло моря — гори, на них сніг.
Височенні гори, широченне море!
...Хвилі в морі грають,
Човники гойдають.

Грицько Бойко

Вв

во ву ві

 / / /

ва ви ве

ви — ви — ві

ве — ва — ва

ов ув ів

 / / /

ав ив ев

во — ов — во

ву — ув — ву

рів рив вів Вова Варя

вир ві́рив ві́вів Віра Варвара

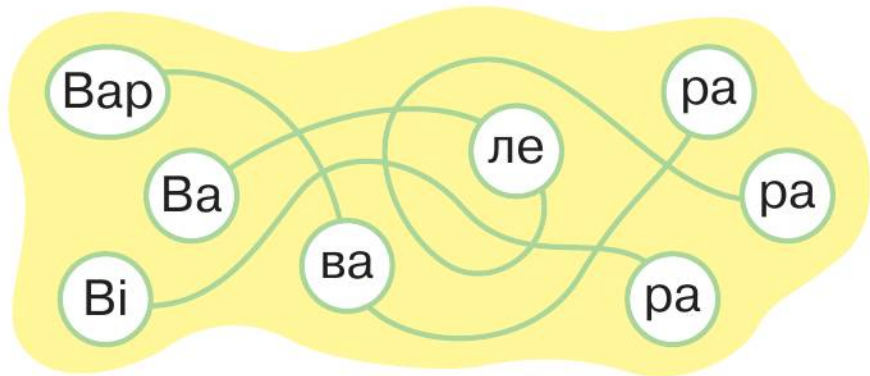
мова

м	о	в	а	і	р	и	в	у
ю	у	м	о	в	а	о	р	и
м	р	і	в	и	р	и	в	е

рив

умова

вирив

Віра рва□а Варварі

Варя вари□а Вірі

У кухаря Валерика розварилися вареники.

Вранці по воду Варвара ходила,
Вареники з вишнями вдома варила.

Геннадій Равенський

л < а
я

лев
мул

л < у
ю

ла́ва
ла́ма

л < и
і

мі́ли
мі́лі

л < о
?

ма́ло
ма́ля

л < е
?

Оля
Лола

У Буковелі

Ми в Буковелі. Це гірський курорт у Карпатах. Там табір «Артек». Навколо гори, зелені сосни та ялини. І скрізь блищить сніг.

У Буковелі багато розваг: лижі, санки, слалом, різні змагання.

Весело в Буковелі і дорослим, і малим.

ми < ли
лі

ми < ло
ла

ли < ла
ли

ла < ва
ма

во < ли
ля

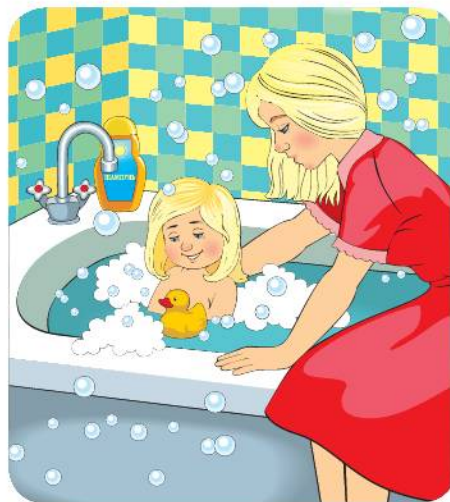
Мама Милу мила милом.
Мама милила уміло.

Лара мала, а Ліля велика.

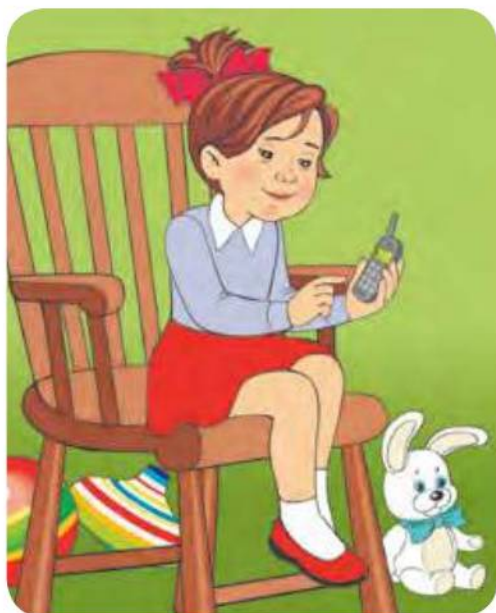
Мала Лара мала

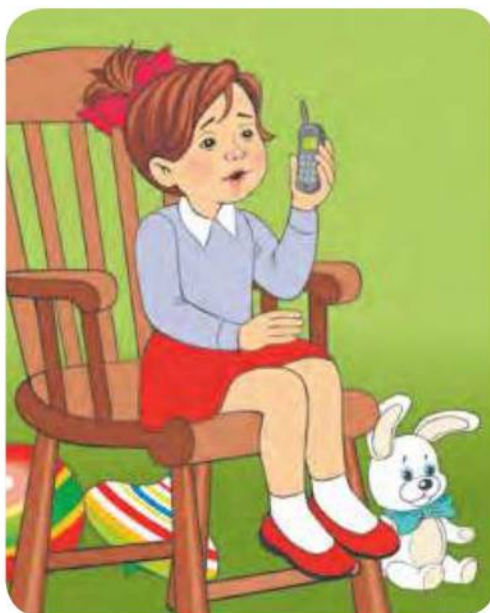
А Ліля — лева.

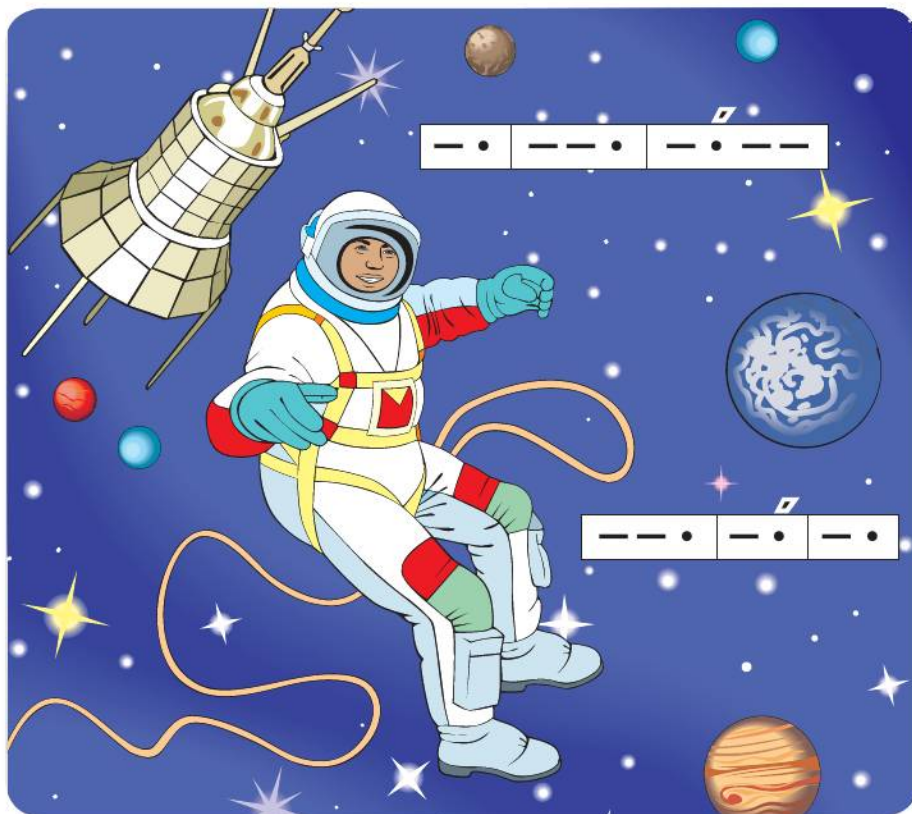

Ло-лу-лі-ла — Оля молоко пила.
Ли-ля-лю-лу — напоїли ми малу.
Ле-ла-ло-ли — разом з нею ми пили.
Ли-лі-ле-ло — дуже смачно нам було!

Алло!
Оля?
Валя?
Алла?
Лола?
Ляля?
Лара?

_____.

ня — ня ну — ню ни — ні но — ? не — ?

він

вона

воно

вони

У Ліни

і

А в Нелі

і

Он неня, Інна і Ніна.

Мама і Ніна иивали.

В Інни

.

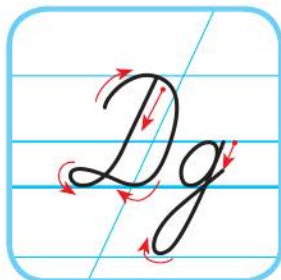
— Ну-ну, Інно!

На довгу нитку намистінки
Настуся хоче наниза́ти.
Вона, напе́вне, буде нині
На на́шім святі виступа́ти.

Наталя Забіла

Дд

до — да — до
 дя — дя — да
 ад — ад — уд
 ед — ед — од

ди — ди — ді
 ду — дю — дю
 ід — ід — ид
 од — од — уд

дим
 дам

дім
 дід

до́ля
 до́ня

люди́на
 роди́на

ду́мали
 ділі́ли

Ліді і Дані видали дуду.
 — Ду-ду-ду, ду-ду-ду!
 Ліда і Даня дули в дуду:
 — Ду-ду-ду, ду-ду-ду!
 Дуділи в дуду.

Да < $\begin{matrix} \text{ня} \\ \text{на} \\ \text{ри} \end{matrix}$ — на

на — $\begin{matrix} \text{ра} \\ \text{ра} \\ \text{ва} \end{matrix}$ > да

Данило Дарині дарува́в мандарі́ни.

Іменини

У мами дві доні — Дана і Дарина. Дарина малá. У Дарини іменини. Мама дарувала доні

. Дядя Вадим — доміно. А дід Демид —

. Дана намалювала

. Дарина

рада.

До □ ра родина в Дарини.

Святий Миколай

Святий Миколай 6 грудня ходить по землі й розносить слухняним дітям дарунки. Дуже радіє Святий Миколай, коли люди допомагають йому в такій справі. Тішиться, коли в цей день діти дарують одне одному книжки, солодоші, іграшки. Подобається, коли дехто замість нього приходить до дітей з дарунками і добрим словом.

За Богданом Данилевичем

ди	да	ду	ді
диво	дар	дума	діло
дивина	ледар	дудар	неділя

Диво, диво, дивина!

У долині — дерево. У дерева — ду□ло.
 У ду□лі — □ні□до. У □ні□ді — одуд.
 У ду□ла — дя□ел.

Одуд і Дятел

Зустрілися якось у лісі Одуд і Дятел та почали вихвалитися. Дятел каже:

— У мене найсильніший дзьоб. А ще я маю червону шапочку.

А Одуд каже:

— Зате в мене на голові корона.

Почула це мудра Сова і сказала:

— От дурненькі! Кожен птах по-своєму гарний і корисний.

ду — да — ди — до — ді — дя — дю

мед	одуд	долина	моделі	водяна
дно	удав	долоня	медалі	дядина

даво вореде
няди реведа

На городі, де гора,
Ладно в дуду одуд гра.

Вадим Левін

Причесавши свій чубок,
Одуд взявся за урок.
Сів за книгу: — Ду-ду-ду.
Скоро в школу я піду.

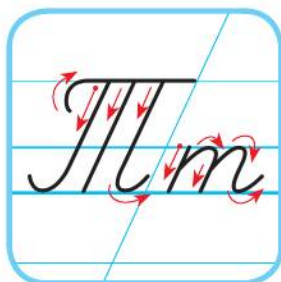
Василь Вітка

Добрий дятел жив на дубі,
Долотом дерева длубав —
Де жука, де короїда
Роздобуде для обіду.

Ганна Чубач

Тт

тя — та — тат
тю — ту — тут

то — те — тет
ту — ти — тит

там тир тато торт молоток телята
тут три вата метр долото тюлені

Вертеп

На Різдво в містах і селах
ватага ряджених весела
заходить з зіркою до хати,
щоб нам виставу показати.

З інтернет-ресурсів

У театрі

Мама, тато, Віта і Вітя в театрі. Там ви[]тава «Тім і Том».

Тім — то . Том — то .

— Томе, іди до мене!

— Ні, Тіме, ти іди до мене. Тут , а там темно.

— Тоді ти тя[]ни до мене!..

Дітям у театрі ве[]ело.

Придумай і намалюй афішу до вистави «Тім і Том».

Новини

Тато отримав листи. Тут листи і мамі, і Тані, і Антону.

— О, новіни! У Наталі нова . Вона []ра[]ива.

А у Толі три . Вони [] [] [] .

Наталя і Толя відвідали діда Мартіна.

— Вітання вам від родини Титарен[]ів.

Ти
ри
рава

ме **Т**р
дя ел
мо ор

Там
ато
уман

Тут і там

Тут дім. Там дим.
Там дід. Тут дріт.
Тут вата. Там ватра.

Тіні. Тут теля і тетерев. А там?

Туман

У місті туман. Він не тане.
У тумані ідуть тато і Тама-
ра. Тут нічого не видно — ні
будинків, ні дерев. Та з татом
Тамарі не страшно.

лі
та
ло

то

рт
мат
вар

На
но
ро

та

то
ра
лант

Тато

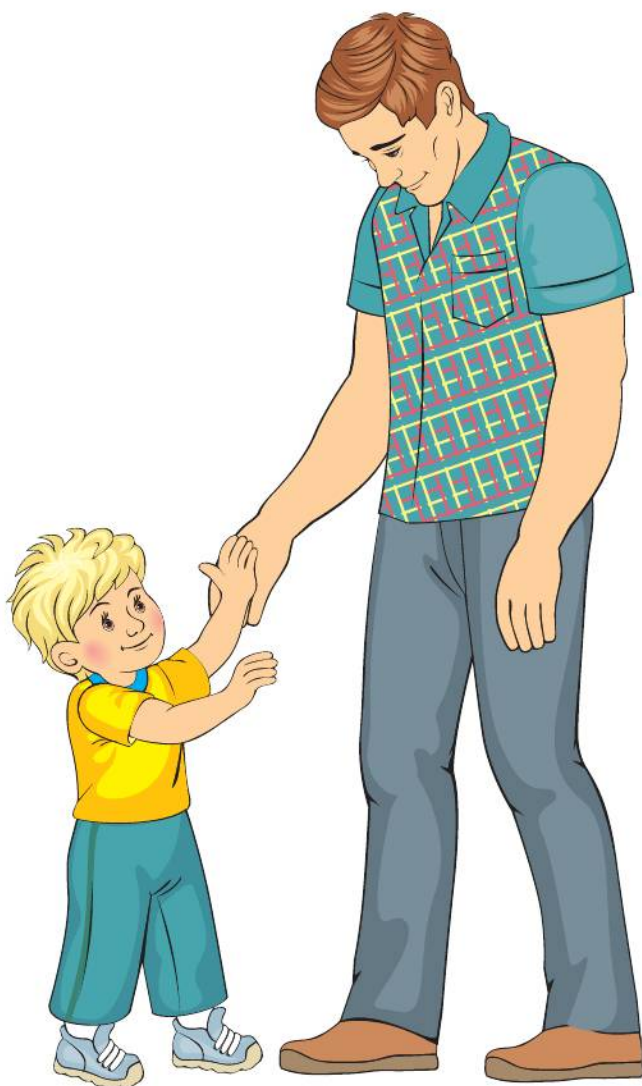
У Таміли тато тренер. Він тренував атлетів.
У Толі та Тіни тато драматург. Він автор
творів для театру.
А в Антона тато?

Просто

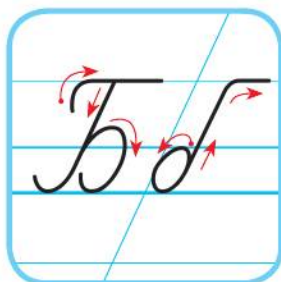
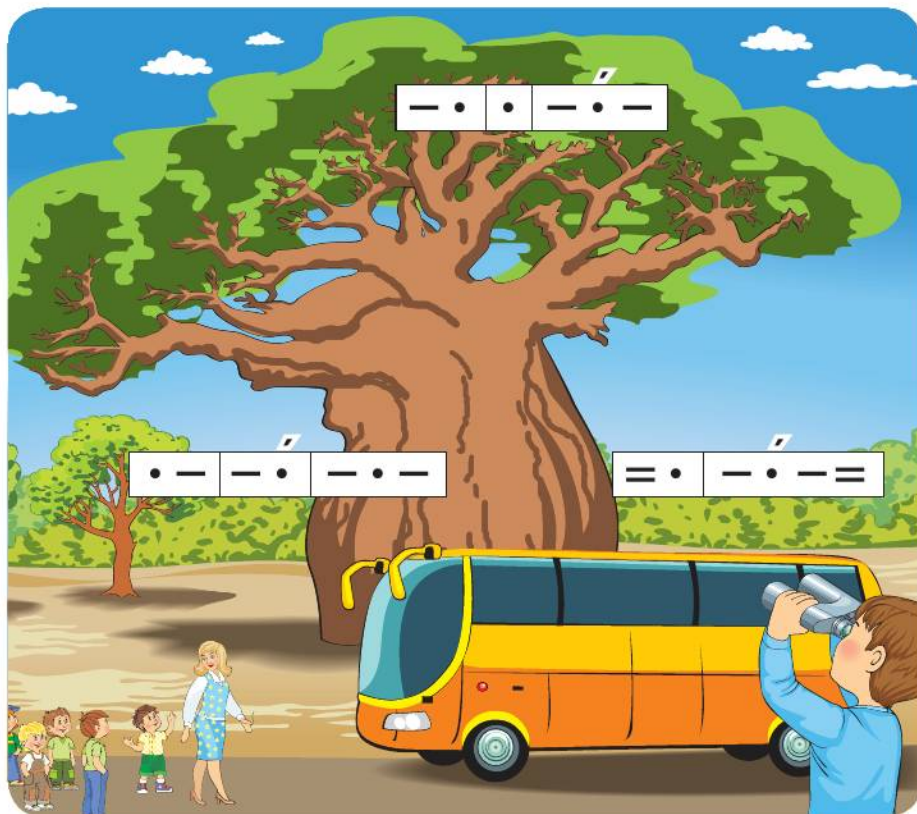
Дуже легко
Й дуже просто
Перегнати
Тата зростом.

Та щоб схожим
Стать на тата,
Треба ще й
Розумним
Стати.

Анатолій Костецький

Бб

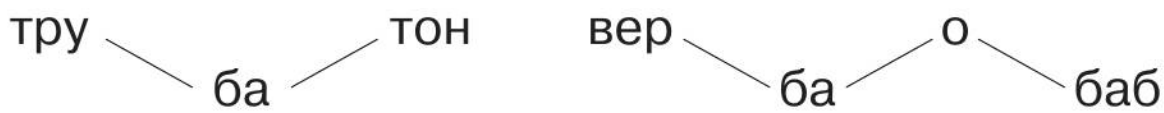
ба — аб бу — уб бо — об би — иб бу — бю

ба < $\begin{matrix} \text{нан} \\ \text{ран} \end{matrix}$ тру > ба бу < $\begin{matrix} \text{бон} \\ \text{тон} \end{matrix}$ бо > би

На ба арі був баран,
Там ридбав один банан,
Барабан, берет, батон,
Бул у, моло а бідон.

Біг бичечок білий, біг,
А в бичечка збитий ріг.

верба́
бра́ма

борода
добротá

добро
дóбре

любити
боронити

Баобаб — найтовстіше дерево у світі. Стовбур баобаба буває в обхваті близько 10 метрів. У таких стовбурах люди колись робили житла.

Бамбук — найвища у світі трава. Велетенська рослина має могутнє стебло-соломину. Буває, що висота бамбука досягає понад 30 метрів.

Бульбашки кублилися
на кульбабі,
Булки з бубликами —
на баобабі.

Марина Степанська

барабан

труба

бубон

Брат

У мене брат Боря. У Борі барабан і труба.
Брат барабáнив днями: Бам — бам — бум!
Бум — бам — бам! І дудів: Тру — ру — ру!
У бабуні Люби ☐аболіла ☐олова.

Подивись мультфільм «Богданчик і барабан».
Кому хлопчик заважав грою на барабані?

Народні інструменти

Бандура і кобза — народні інструменти.
Під звуки кобзи і бандури виконували народні
пісні. Кобзарі самі складали пісні і співали їх.

Загадка

Довгонога, чорно-біла,
У гніздо на хату сіла.
Довгим дзьобом знай туркоче,
Ніби щось сказати хоче.

- Де ж це ти була?
- Далеко!
- А як звуть тебе? ...

Бусол

Лелеку ще називають буслом. Ніхто не знає, коли бусол подружився з людьми. Люблять птаха і дорослі, і діти.

Бусол дуже красивий птах. Пір'ячко в нього біле, ноги високі, а дзьоб червоний.

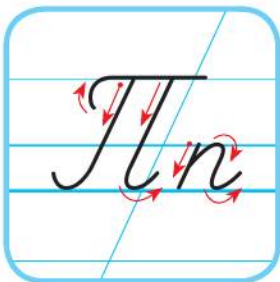
Гніздо своє на хаті або на стовпах будує. Їжу в болоті шукає.

Люди шанують буслів. Кажуть, вони приносять щастя.

За Віктором Тереном

*Лелéка — б́усол, бузько́, боцю́н,
бу́шель, дзьобу́н, гáйстер, жабо́їд,
чорногу́з.*

па — па — по — па пи — пі — пи — пи
по — по — по — пе пу — пю — пу — пу

пе < рер — ва па < лі — тра по < ра — да
ре — пел ро — плав ро — да

Талановиті діти

У мамі і тата талановиті діти Павло, Петро і Поліна. Вони підготували рідним подарунки.

Павло крав на . Петро виконав пікню.

А Поліна намалювала портрет. Мама і тато були кадоволені.

Де Петро, а де Павло?

Павло по[□]адив дерево. Він добре об[□]опав і полив липу. А Павлина подб^ала про [□]віти. Вони тепер в[□]риті [□]раплями води, мов перл^инами. Петро напував [□]оня. А Поліна перемила по[□]уд. Добре попра[□]юва́ли діти!

Де Поліна, а де Павлина?

* * *

Павло і Пилип полива́ли липу.
Поля поле полóла і перепóлювала.

па — пра по — про пи — пил пі — пів
 пава пилка плід полоти прапор Дніпро
 пара липка пліт пиляти папір Полтава

Вітер на пло[—=]і прапорі поло[—]е.

Парад

Діти на параді. Там
 прапори. У Пилипа пра-
 пор. І в Поліни прапор.
 Діти — прапоронó[—=]і.

Прапор

Небеса блакитні
 Сяють з глибини,
 А пшеничні й житні
 Мерехтять лани.

Прапор наш, як літо,
 В сонці майорить.
 По долині — жито,
 По горі — блакить.

Дмитро Павличко

* * *

В прапорі — просинь небесна,
 Золото поля чудесне.

Ліна Біленька

* * *

Синій, як море, як день, золотий —
 З неба і сонця наш прапор ясний.

Олександр Олесь

по < {
 ло — ни — на
 лю — ва — ти
 ли — ва — ти

па < {
 пір
 ром
 рад

Природа

Повітря, □емля і вода — то природа.
 Природа — то □вірі, і ти — то природа.

Тетяна Бойченко

Хто доні?

У природи-матері було чотири доні.

Одна любила все біле. Вона вкривала все навколо білим килимом.

Друга любила все зелене, біле і рожеве. Вона прикрашала природу першими квітами.

Третя доня була привітна і весела. Вона дарувала людям теплі дні. За те особливо любили її діти.

Четверта ж — дбайлива господиня. Вона любила золотавий одяг. Усе навколо золотом вкривала і високі врожаї збирала.

Зз

за — зя — аз зу — зю — уз зи — зі — из зо — зе — оз

зима

за́раз

ра́зом

знизу

Зіна

зоря

морóз

знóву

злива

Ліза

Прочитай, розкажи.

Бути здоровими

робити

дбати про

активно

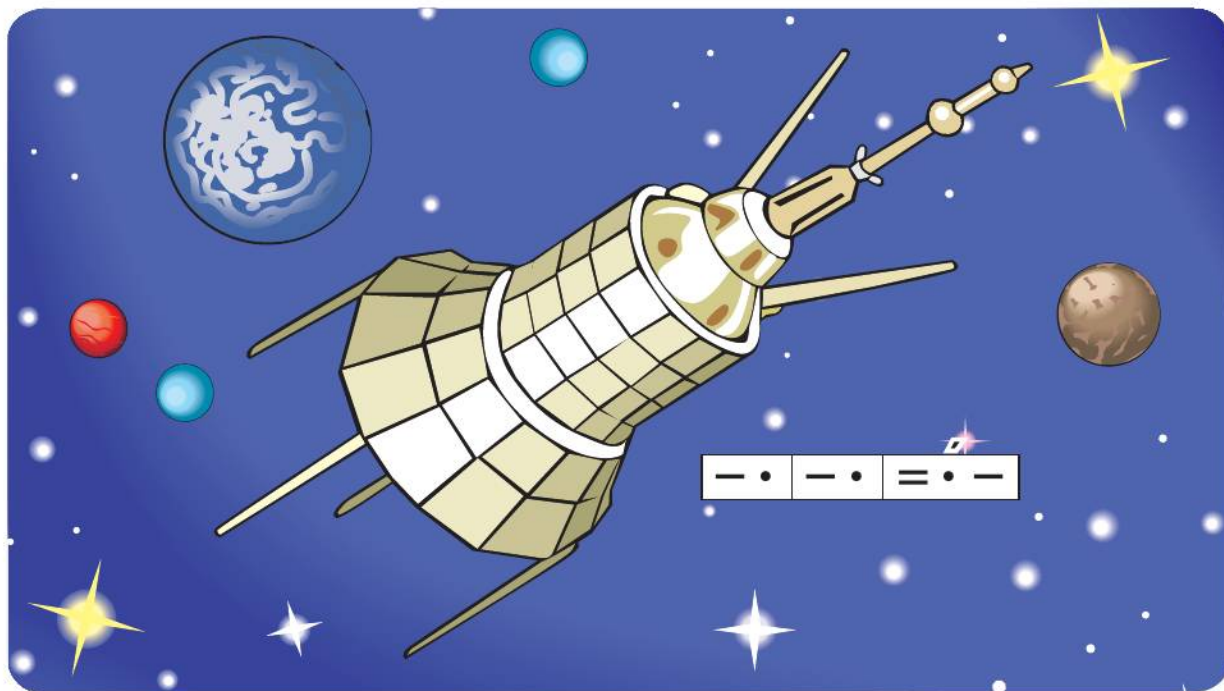

правильно

зо < ря
ре — літ

за < ліз
лі — зо

ло < за
зи — на

Мама і Зоряна дивилися телевізор. А Ліза і Захарко робили зореліт з дерева і паперу.

Діти мріяли долетіти до самих зір. Та зореліт не злетів. Засму́тілися малі. А тато заспоко́їв:

— Зро́ста́йте, навча́йтеся, і ваша мрія збу́деться.

Земля

Мені зірка відкрила секрет
І на вушко шепнула здаля:
— Є на світі багато планет,
Та найкраща планета —
Земля.

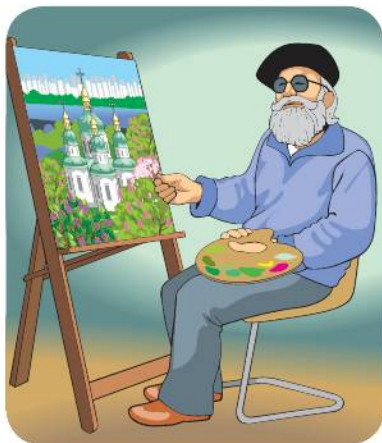

Тетяна Мовчан

Кому чого не вистачає?

базар

пензли —

у — аз — а

ма — азин

морозиво

зо — ит

паровоз

— овзани

зубило

залізо

Хто не спить?

Рано-вранці підемо до магазину. А туди вже завезли молоко, морозиво і запашний хліб. Бо вночі працювали і молочарі, і пекарі, і шофери. Не сплять і лікарі. І вдень і вночі не сплять на заставі прикордо́нники.

За Ніною Кидисюк

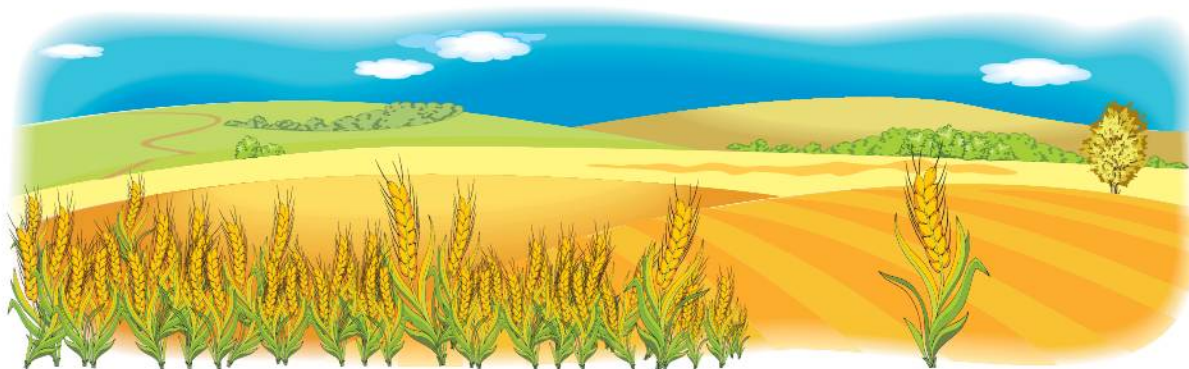
* * *

Зоя і Зіна пішли до магазину,
купили там зілля, поклали в корзину.

Лі
 ва > за
 ло
 зима

зо < ря
 лото
 рі
 зимно

за < ла
 лізо
 втра
 озимина́

Зернятко

Восени люди кинули золотаве зернятко в землю. Зимно було зернятку. Та загинути воно не збиралося. Зернятко пило із землі вологу.

Минула зима. Настала тепла весна. Зраділо, зігрілося зернятко. Незабаром виріс із зернятка зелений росточок. Згодом він заколосився на золотій ниві.

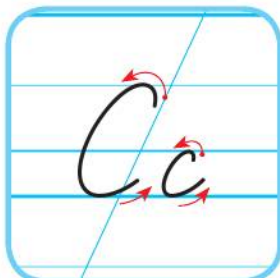
Зраділи люди: — Буде врожай!

Загадка

На темно-синім килимі
 Розсипали зерно.
 А вранці люди кинулись —
 Поділось де воно?

Алла Свашенко

с < а с < у с < и с < о с < е
я ю і ? ?

сам сон лис сосна́ са́ни свя́то
сім сум ліс со́сни сині́ сві́тло

У лісі

Брати Сава і Слава з дідусём Семёном у лісі.
На узліссі росла сосна. На сосні сидів дятел.

У сосні дупло. Там сова. А он . Він пострибав далі в ліс.

Удома діти розповілі про все бабусі.

3 4 5 1 2
С О С Н А

3 1 5 4 2
С М О Л А

на — мі — сто с < а о у > м су < бо — та сі — ди

Сіло на сосну,
Сонно мовило: — Засну!
— Спати, , не треба,
Стане сумно нам без тебе!
За Ганною Чубач

Друзі тварин

Зимно тваринам у мороз. Вони замерзли.
Друзі Соня і Назар у лісі. Там лосі. Діти при-
везли тваринам сіно. А звірятам принесли

Тепер звірі ситі! Діти задоволені.

Місто у снігу

Підморóзило. Сіре небо потемні́ло і наві́сло над мі́стом. Завме́рли в імлі дере́ва.

Стали падати на землю

Усе побілі́ло. А місто стало сві́тлим і радіс-
ним, немов потра́пило на зимове свято.

Білий світ

Біле місто, білі сквери,
І трамваї, і таксі,
Білі діти — білі всі.
Це ж зима, холодна й біла,
Білим снігом землю вкрила.

Валентина Бондаренко

Сúми, Одéса — міста́.
Десна́, Сула́, Тіса — ?

Біла зима

Біла баба зима
В сани сіла сама,
Залетіла, мов буря, у місто.
Білі зуби в зими,
Білі брови в зими,
Біле плаття і біле намисто.

Алла Свашенко

Якого кольору сніг?

Білий-білий першосніг
на поля й на луки ліг.
А в садку глибокий,
красень синьоокий.

На берéзі ще й сосні —
бірюзовий. Так чи ні?
Жовто-золотавим
припушило трави.

А під вечір на шибках
сніг рожевий, наче птах...
Мов казкова птиця,
та, що тільки сниться.

Віталій Конопелець

ь

ен — ень ал — аль ис — ись ін — інь
тин син рис лан лин Борис
тінь синь рись лань лінь борись

Мальва, тюльпан — ?
Лось, олень, лань — ?

Сів сень на пень,
Просидів увесь день.

Пінь-пень! Пінь-пень!
Співа сини я день у день.

ЛО — ЛЬО СО — СЬО НО — НЬО ТО — ТЬО
ЛЬОН СЛЬОЗИ ПОЛЬОТИ МАЛЬОВАНА

Зелен-зелен льон у полі,
Буде Льолі з льону льоля.
Білим, білим білована,
Мов та ляля, мальована.

Олексій Кононенко

Рідні пісні

Родина Льоні любить співати народні пісні. Бабуся співала про вербу́. Дідусь виводив басом пісню про мо[]утні дуби. Льоні сподобалася мамина пісня про тополю в полі. А Павлусь любить пісню тата про Дніпро.

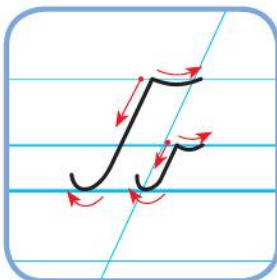
Уся []раса природи оспівана в народни[] пісня[]! []имало пісень проспівали з батьками діти. Вироснуть вони і не забудуть пісень родини.

Мальва

Ось мальва. Літо тільки почалося, а вона вже розквітла. Бавить око різними кольорами: білим, рожевим, бузковим.

Мальва цвіте собі все літо. Та і восени можна помилуватися її квітами. Доцвіте мальва до самого вершечка і тільки тоді зів'яне. А наступного літа знову радуватиме нас.

га — го — гу — ги — ге — гі
ґава ґрунт ґердан ґазда
гуля гвалт гирліґа ґаздіня

Ғазда і Ғаздіня
Добре Ғаздува́ли,
АҒрусом сті́глим
Малят ☐одували.

Маленька ґаздиня

Ғалинка — маленька ґаздиня. Зранку вона виганяє гусей на ставок. Птахи весело ґелґочуть.
— Гиля, гиля, гусоньки,— промовляє Ғалинка.

Ґердан

Діти самі сплели і подарували мамі ґердан. То плетене намисто з бісеру. Бісер — дрібні барвисті намистини. Ґердан мамі сподобався.

Сидить ґазд^інечка на ґанку,
І ґазді ґудзик пришиває.
Від ґавен^яти ґава Ґанка
Нахабу ґедзя відган^яє.

Ліна Біленька

Ґанок

Якос^ь вікна, двері, стіни і дах хати за-спереч^алися: хто з них найважлив^іший? Тільки ґанок мовчав. Він знав, що хата може бути і без ґанку...

Але коли ґазда з ґаздинею посіда^ють на ґанку і засп^івають, він щаслив^ій!

За Дзвінкою Матіяш

ніт
рунт

рати
валт

уля
едзь

ґел — ґо — та — ти

ґи — ґи — ка — ти

ґава і ґавенята

Ось ґава. А то — ґавенята. ґава дала ґавенятам зерна. ґавенята ситі.

Малі ґавенята літали, падали і набили собі на лобі ґулі. Ґвалт!

ґаванаґанкупеклазапіканку.

Запита́ла в малят ґава:

— Ви пили на ґанку каву?

ґавенята промовля́ли:

— Ґоґель-моґель нам давали!

Алла Свашенко

Ловити ґав.

Проґавити.

Не лови ґав!

Ғава ґаву запитала:

— Ти на ґанок не літала?

— Не літала я на ґанок,
Та й проґавила сніданок.

Варвара Гринько

Завітав Пилип на став
І раптово в воду впав.

— Ти ловить зібрався ґави? —
Запита́ли у роззяви.

Здивувався сам роззява:

— Де в ставу взялися ґави?

Алла Свашенко

— Хто це? Хто це йде до школи?

— Віра, Галя і Микола!

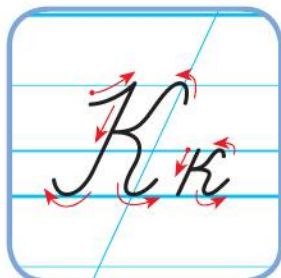
— Що мають робити?

— Рідну мову вчити,

А не ґав ловити!

Ліна Біленька

Кк

_____ — _____ — _____ ?

ко — кро ки — кни ку — кру ке — кле

клен коза корóва котик молоко́
 клин кінь кролик індик колосóк

КРОК — К + КОСА — СА + ДИЛ = ?

Крокодила звали Кроко,
 Звали Роко, Коко, Дил.
 Сам у Нілі він далеко
 Рибу вудками вудив.

Володимир Орлов

Корова

Корова — тварина вельми корисна. Вона любить догляд. Тому і говорять: «Корова в теплі — молоко на столі».

* * *

На полі корови. У корів молоко.
Корови: «Му-у-у!» Молока кому?
— Павлику, Олі, Вірі, Левкові.

Чарівна корова

Чарівна корова
різнокольорова —
Йшла по молоко
кольоровиком.
А за нею кіт, кіт:
— Кольоровикам —
привіт!
Де ти йдеш, корово,

різнокольорова?
— Йду по молоко
кольоровиком.
Кольоровий кіт, кіт,
Кольоровий світ, світ...
Кольорово йшла собі
Корова.

Борис Чепурко

ко □ а
кр □ к

к □ ітка
кра □

к □ т
кул □ к

ко < са
ні
за

ко < ни
ти > ки

мис
мас > ка
мар

= • —

— • —

Риба-кит живе у морі,
Кіт — у хаті та коморі.
Кит у морі спить вночі,
Кіт ночує на печі.
Хоч не дружать кит і кіт,
Кит коту сказав:
— Привіт!

Анатолій Камінчук

Відшукай слова

Ти мене послухай, друже,
Є слова подібні дуже.
Кіт і кит, кулак — кулик,
Короп — корок, крок і крик,
Кашка — кішка, кран і крам...
Відшукай слова й ти сам!

За Сергієм Цушком

козак

кобза

кобзар

казкар

Козаки

Козаки — то були воделюбні і сміливі люди. Вони втікали від панів на вільні землі поблизу Дніпра. Там створіли власне військо. Обрали собі отамана. Так виникла Запорозька Січ.

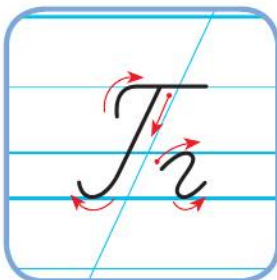
Козаки сміливо бороніли рідну землю від нападників. Про них співали кобзарі.

Послухай пісню «Гей, ви, козаченьки...» Про що розповідається в ній? Який настрій викликала пісня?

Як козак засміється —
Ворог зі страху трясеться.
Як козак заспіває —
Той чимдуж утікає!
Як козак затанцює —
Увесь світ його чує.

Яна Яковенко

_____!

га гу ге иг ог ег
 го ги гі аг уг аг

грім грі́з а галі́вина го́мін гілка
 град гопак горобі́на голуб голка

Весна в лісі

Розта́ли сні́ги. Потеклі́ го́мін-
 кі стру́мки. Голубі́ми про́ліска́ми
 вкри́лися галя́вини. Пта́-и по-
 верну́лися до рідного гні́зда.
 Гарна і ра́дісна весна в лісі!

го < рód
лос го < ту
ду > ва — ти го < во — ри
мо — ні > ти

У Галинки біля ґанку від самісінького ранку
Гуси го́лосно співали, доки голос не зірва́ли.

Голуби

У Гриня голуби. Вони гарні. Гриня доглядав
і годував голубів. Вони гулять до нього: «Гуль-
гуль-гуль». Тому люди звуть голубів гулями.

А в нас до Ганнусі
Гулі прилітають,
Крилами тріпочуть,
Біля ніг сідають.

Д. Гілка

Люлі, люлі, люлі,
Налетіли гулі,
Сіли на воротях
У червоних чоботях,
Стали думати, гадати,
Чим дитину годувати.

З народного

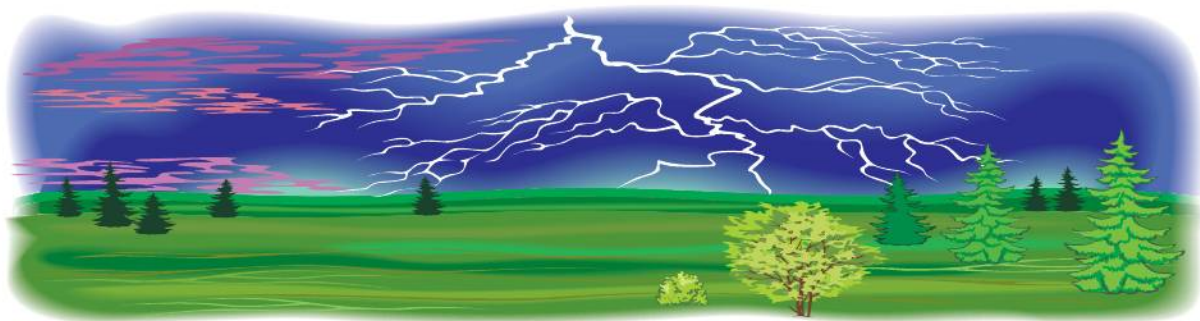

га < зон
мак
зета

гу < мор
док
сінь

го < ворити
дувати
стювати

ги < гікати
готати
готіти

Гроза

На небо насунули темні ☐мари. Вони стрімко набігали одна на одну. Навколо враз потемніло. Піднявся вітер. Загуділо гілля дерев. На землю стали падати великі крапліни. Раптом прокотівся небом грім. Розпоталася гроза.

Сьогодні вранці, в сім годин,
ударив одчайдушний грім,
а там — і блискавка за ним
сяйнула, ніби диво,
і вмить за блиском голубим
знялась жахлива злива!

Анатолій Костецький

Народна мудрість

Говорить, як грім гримить.
Швидка, як блискавка.

Весела дуга

Була спекотна погода. То у був гар-
ни настрої . Воно грало, гріло і веселилося.
А всім було занадто гаря е.

І ось одного разу вдень полив рясни .

Він привітався з деревами, квітами і травами,
полив землю.

Тоді простягнуло до крапельок про-
міння, привіталося. І всі навколо помітили в небі
гарну різнокольорову дугу — веселку.

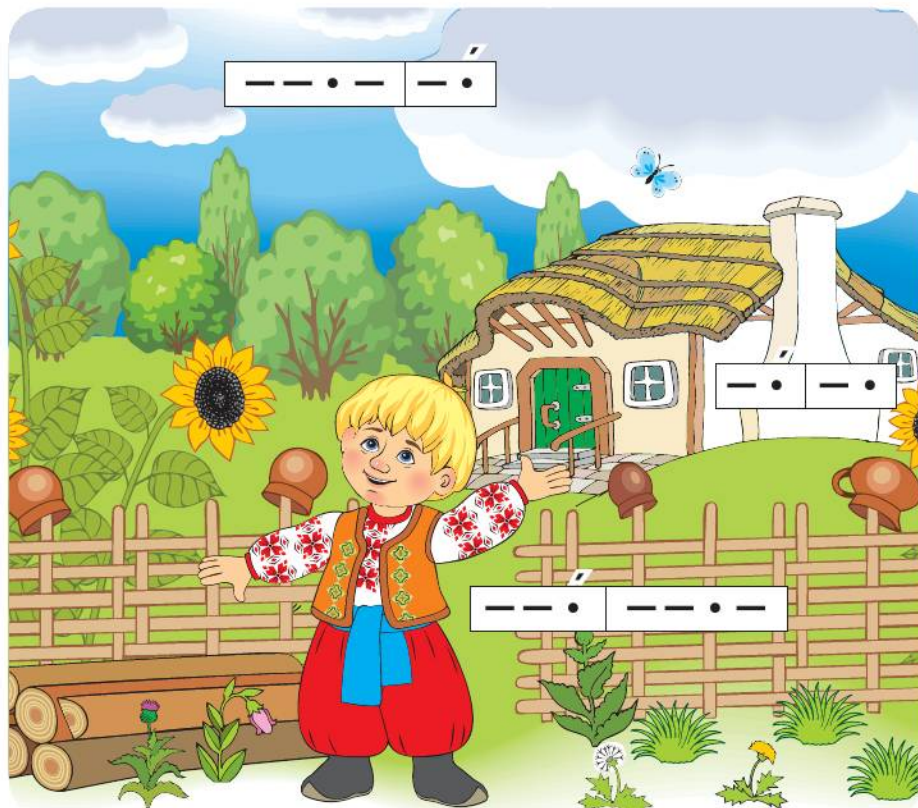
Дядько Грім

Був на світі дядько Грім.
Він гримів, грозив усім.
І була на світі Злива,
Говірлива, пустотлива.

Коли в небі тільки Грім,
Мало радості усім,
А коли у небі Злива,
То веселі сад і нива.

Алла Свашенко

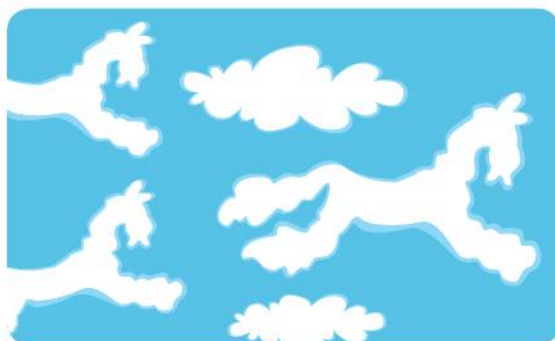
ха — га хо — го хи — ги хе — ге хі — гі

хор мох хата горох хати́на ховати
хто міх хуга горіх хусті́на хапати

Сіла хмара на коня,
хмара хмару доганя.

Хмаринки-пуховинки
Химерні, волохаті —
Вмостились на хвилинку
У хлоп[]ика на хаті.

Любов Пшенична

На кого схожі хмари?

Хмаринка

Була собі хмаринка, гарненька і пустотлива.
І любила вона всіх перекивляти.

Одного разу летить вона по небу. А внизу
на галявині — налякане . Глянуло воно
вгору, а на небі біле звірятко. Вуха в нього дов-
гі-предовгі. А маленький хвостик так і тремтить.

Весело стало , і весь страх хутко зник.

За Юрієм Рибчинським

Хоботи і хвости

Христина...і...Захар...купили...книгу...Діти...стали розглядати на малюнках слонів. У тварин були великі вуха і короткі хвости. А головне — довгі хоботи! Ними тварини можуть рвати траву, хапати з дерев гілки з листям і відправляти до рота. І не тільки! Завдяки хоботам слони можуть нюхати, пити, дихати, видавати звуки. Вельми корисний орган!

Різні хвости

Хвости тваринам дуже потрібні. У мавпи хвіст-рука. Ним легко чіплятися за гілки. У білки хвіст-парашут. Він допомагає стрибати по деревах. У риби хвіст-кермо, а у рака хвіст-весло.

Тож, хвостами треба дорожити.

Раз горох, два горох!

Одного осіннього дня Ховрик робив запаси гороху на зиму. Він складав у торбинку зернятка і промовляв:

— Раз горох, два горох!

Раптом з-за хмизняка вибіг безтурботний Хомка. Він налетів на друга і розсипав увесь зібраний ним горох.

— Обере[]но! Хіба так мо[]на!
Ех, ти!

— Сам ти «ех, ти». Я тебе туди відведу, де того гороху незміряно!

Друзі взялися за руки і виру[]и-ли в дорогу. А по дорозі співали:

— Ідемо тепер удвох
На зиму збирать горох.

Раз горох, два горох!

За Альбертом Івановим

Подивися мультфільм. Дізнайся, чим закінчи-лася ця історія.

О → І

* * *

Ховрашок спішить до хати,
Хоче зернятка сховати.

_____ !

жа — аж жо — ож жу — уж же — еж жжя — жжі

жах жив кажан ножі ожина
жар між жабка вужі жоржина

ні > ж — ки
рі >

сте > ж — ка
сму >

ло > ж — ки
ді >

Жовти ☐ жук у житі жив,
Жук із жабками дружив,
Жартувати жук любив.
Жабок жук завжди дражнив.

Геннадій Равенський

обережно
стривожено

вежа
пожежа

пружина
крижина

журавель
ожина

Розмова

Сиділи дві жабки біля ставка.

Була в них розмова така:

— Ква? — питала перша жабка
стривожено дуже.

— Ква-ква-ква,— відповіла
друга байдуже.

— Ква-ква-ква? — перепитала
перша жабка знову.

І на тому закінчилася
в жабок розмова.

Дмитро Пилипенко

Я зібрав жуків чимало,
Та вони всі повтікали,
Я — за ними. Ну й дива!
Заповзли вони в слова:
«Жар, кажан, пожежа,
Жито, жаба, вежа,
Баклажан, пружина,
Жало, вуж, крижина».

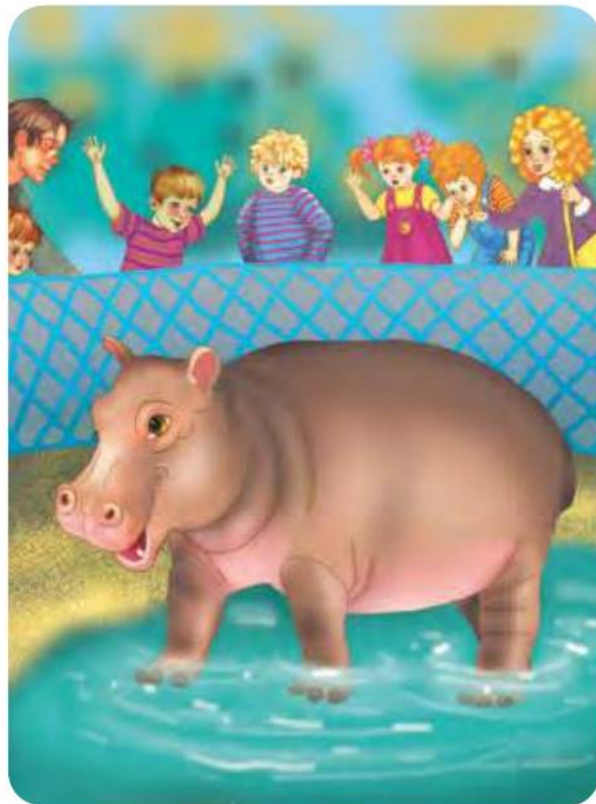
За Ігорем Січовиком

о
жор } жина
кри }

ка
журав { лина
лятко }

Друзі (казка)

Бегемотик Жоржик жив із мамою і татом у зоопарку. Маму звали Жоржина, а тата — Жорж. Вони любили маленького Жоржика.

Дуже радів Жоржик, коли до нього приходили діти. Тоді він хвалився великим ротиком і кругленьким животиком. Але діти приходили рідко, і Жоржик дуже сумував. Він так хотів мати друга, аж плакав іноді.

же < $\begin{matrix} \text{тон} \\ \text{ле} \\ \text{реб} \end{matrix}$

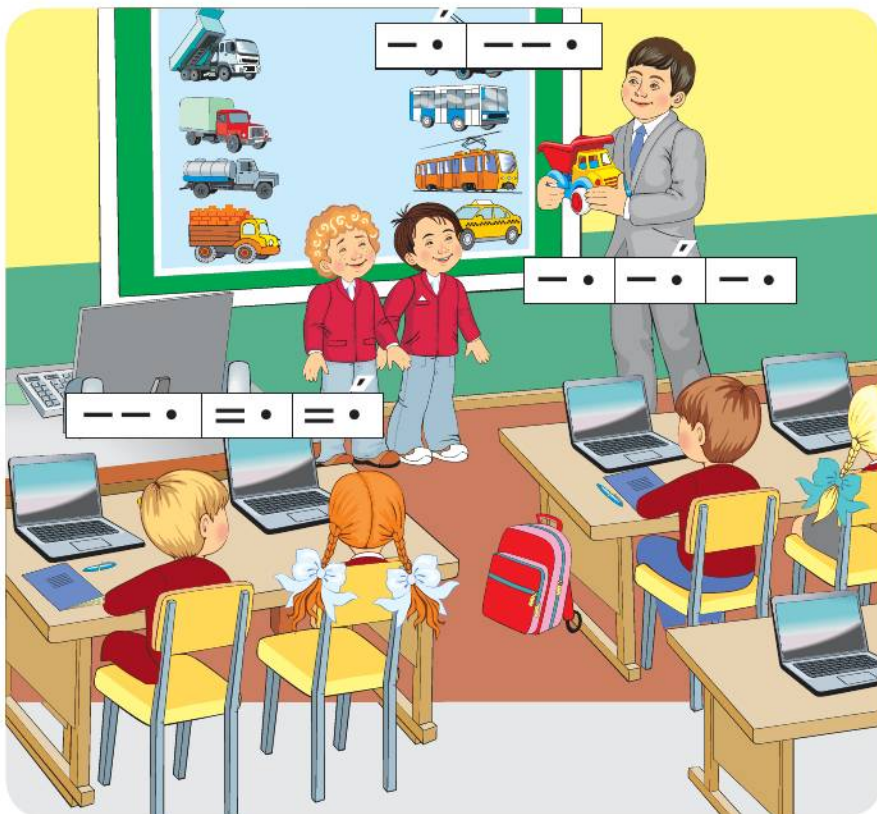
ву
но > жі
кор

Одного разу пірнув Жоржик у воду, а коли виліз, хтось сказав:

- Кум! Кум!
- Хто ти? — спитав Жоржик.
- Жабка Ква-ква!
- Будемо дружити?
- Ква-вжеж! Ква-вжеж! — погодилася Жабка.

Як дружили жабка і бегемотик? Спробуй продовжити казку.

шина шукати Сашко старші каштан
машина шаліти Мишко молодші баштан

Про машини

Сашко — старшокласник. Він розповів першокласникам про різні машини.

— Для перевезення вантажів потрібні ваго-
вози, вантажівки, самоскиди.

— Пасажирів перевозять в автобусах, трам-
ваях, тролейбусах, таксі.

Шаміль і Мишко шукали на плакаті, швидко показували і називали машини. Допитливі школярки сподобалися Сашкові.

Школярики

Одного разу Шані, Сашко, Шаміль і Мишко домовилися зустрітися в

Шані жила близько, тому дісталася пішки.
— Ну, ось, так завжди! Знову перша, — незадоволено пробурмотіла Шані. — Де вони всі?
А Сашко, Шаміль і Мишко тільки-но прибули

на . Але вхід до був з іншого боку дороги.

— Біля зупинки повинна бути , — нагадав Сашко.

— Хто? — здивувався Шаміль. — Хіба ми в зоопарку?

— Ні, потрібна для переходу дороги.

Дивись, накреслені довгі білі смуги. По них і треба переходити. Тоді зупиняться і пропустять нас.

— Здорово! — зраділи школярики.

— Нарешті! — радісно зустріла друзів Шані. — Ходімо вже швидше.

І школярики пішли розважатися.

Наша школа

На пустирі збудували нову школу. Гарні ☐ білі ☐ будинок на три поверхи. Першокласники посадили навколо школи багато дерев: каштани, клени, липи, берези, горобини.

Посадили калину і шипшину. Мине ☐ ас. Зашумлять дерева біля школи. А калина і шипшина будуть радувати пишним ☐ вітом.

Ми любимо нашу школу.

Школа

Усім відомо, що без школи,
Без знань, що мусиш там здобуть,
Не станеш у житті ніколи
Тим, ким в дитинстві мрієш бути!

Анатолій Костецький

Шахи

— Хто першим вигадав шахи? — запитав у тата першокласник Сашко.

І тато розповів таке:

— У шахи почали грати на Сході. Хто першим вигадав шахи, невідомо. Кажуть, ніби вигадала колись якась людина, аби розважити свого володаря — шаха. Так на Сході звався король.

У шахах королів два. Біля кожного з них шахиня, тобто королева, та підлеглі: слон, кінь, тура і по вісім пішаків. Страшно королю отримати мат, тобто поразку.

Увесь світ любить грати в шахи.

О

Н

Б

И

П

К

Ф

М

Ж

У

Л

Н

УКРАЇНСЬКА МОВА

БУКВАР

1 КЛАС. ЧАСТИНА 1

Особливості підручника:

- сучасний дизайн та дитячий стиль викладу навчального матеріалу
- унаочнення матеріалу
- блочний підхід до розгортання тем
- внутрішньопредметна інтеграція читання і письма
- осучаснена тематика уроків читання
- паралельне навчання мови й ознайомлення з видами та особливостями мовленнєвої діяльності
- оригінальна послідовність вивчення літер українського алфавіту

Інтерактивний електронний додаток містить:

- відеопрезентації до кожної букви
- теоретичний матеріал
- інтерактивні завдання до кожної теми
- завдання для розвитку зв'язного мовлення
- зразки написання рукописних букв та їх елементів
- пазли, лабіринти, розмальовки
- логічні завдання

Інтерактивний
електронний додаток
до підручника
доступний за QR-кодом
або посиланням
rnk.com.ua/109895